

INFORMATIEBLAD

ZELF ZAAIEN IS NIET MOELIJK

Onze informatiebladen geven uitvoerige technische-informatie en tips over specifieke onderwerpen, welke direct in relatie staan met zaden en zaaien.

Zelden stellen zaden mensen teleur. Meestal is het andersom. Volg de simpele stappen uit deze handleiding en u staat versted van het resultaat. Alles wat u nodig heeft is enige inspanning en een beetje geduld. Uw beloning zal de moeite waard zijn.

WAAROM ZADEN

Een ding zult u zich waarschijnlijk niet realiseren, zaden verschaffen u een enorme hoeveelheid plezier die u op geen andere wijze kunt krijgen. De meeste groenten en bloemen groeien eenvoudig op vanuit zaad. Het eerste plezier is het uitzoeken en kopen uit het omvangrijke en kleurrijke assortiment. Maar het mooiste is natuurlijk de bevrediging die men ervaart om zo'n klein pakje met zaden te veranderen in een grote hoeveelheid bloemen of in de overvloed van groenten. Dan is er een gevoel van trots. De trots om te realiseren dat u nu een echte tuinder bent. Niet slechts iemand die plantjes plant.

WAT HEBBEN ZADEN NODIG

1. Water

Dit is één van de belangrijkste factoren, die de levensprocessen binnen het zaad op gang brengen. Het zaaibed dient vochtig te blijven. Regelmatige controle is geboden. Ook wanneer u binnen zaait dient u goed op de vochtigheid van de grond te letten. Dus!, regelmatig vochtig houden van het zaaisel is essentieel. Te veel vocht geeft kans op bodemschimmel aantasting van het zaad.

2. Zuurstof

Zaden zijn levende dingen. Ze moeten kunnen ademen. Op zware grond, zoals kleigrond is toevoeging van zand noodzakelijk. Lichte zandgrond houdt geen vocht vast, daarom is toevoeging van veengrond of compost aan te bevelen. In een perfecte wereld zou dit alles niet nodig zijn. Helaas is grond zelden perfect, zodat hulp nodig is. Zorg dus voor een luchtige (zuurstofrijke) grond.

3. Warmte

Vele zaden zullen het gehele jaar ontkiemen, behalve tijdens de koude wintermaanden. Sommige soorten hebben warm zomerweer nodig. Het hangt af van de temperatuur die het zaad nodig heeft, wanneer gezaaid kan worden. Informatie over de juiste zaaitijd vindt u op elk pakje zaden. Houdt u zich hieraan. Vroeger zaaien kan alleen teleurstelling geven.

GROENTEZADEN

Zaaien

Er bestaat een verschil tussen binnen zaaien, in een verwarmde hobbykas of huiskamer, en tussen zaaien in de vollegrond buiten. Van beide zaaimethodes geven wij u een beschrijving.

Binnen zaaien

Met binnen zaaien, bedoelen we het zaaien in een zaai- of zaai- en stekbakje in bijvoorbeeld de huiskamer of in een verwarmde hobbykas. Dit noemt men: zaaien onder "warm" glas. Het voordeel van binnen zaaien is, dat u er al vroeg mee kunt beginnen. De zaden voor binnenzaai zijn veelal de soorten met een lange teeltperiode en/of subtropische soorten. Het zaai- en stekbakje vult u met zaai- en stekgrond. Dit is een mengsel van 3 delen potgrond en 1 deel scherpzand. Zaai- en stekgrond kunt u kant en klaar kopen bij de groene vakhandel.

Zodra u de zaden hierin uitgezaaid heeft, moet u er een dun laagje scherpzand overheen strooien. Hierdoor voorkomt u een aantasting door bodemschimmels. Het zaaisel nu licht aandrukken en met een plantensproeier licht bevochtigen. Sommige zaden, zoals bijvoorbeeld radijs en tuinkers kiemen al binnen enkele dagen. Het zaai- en stekbakje dekt u vervolgens af met een glasplaatje. Vanwege condens dient u het glasplaatje regelmatig te draaien. Let er wel op, dat de zaai- en stekgrond niet uitdroogt.

Tip!

Om ontkiemingsproblemen te voorkomen kunt u ook in puur scherpzand zaaien. Vul het zaai- en stekbakje met scherpzand. Scherpzand is steriel en bevat geen bodemschimmels die in potgrond of zaai- en stekgrond nog wel eens voorkomen. Houd het scherpzand goed vochtig en zet het zaai- en stekgoed zo warm mogelijk weg. Op deze manier kunt u zekerder zijn van een goede ontkieming en opkomst.

Totdat de zaadjes kiemen, moet het bakje bij een temperatuur van minimaal 18 °C of meer worden weggezet. Voor de juiste opkweektemperatuur zie achterzijde verpakking. Wanneer u bij een te lage opkweektemperatuur het zaaisel laat ontkiemen, dan kunnen 'slapende' zaden van onkruiden in de grond eerder ontkiemen dan de gezaaide soort. Hiermee loopt u de kans dat u de verkeerde plant gaat opkweken. Let erop dat er voldoende ventilatie is door een spleetje tussen de glasplaat en het bakje vrij te houden (bijvoorbeeld door middel van een houtje of lucifer ertussen), anders kunnen de ontkiemende zaadjes gaan beschimmelen. Zodra de zaadjes kiemen, moet de glasplaat worden verwijderd. De kiemplantjes moeten nu bij een temperatuur van zo'n 15 °C in het licht worden gezet. Met directe zonnestraling moeten we echter oppassen, omdat die de tere plantjes kan beschadigen. Zodra aan de kiemplantjes echte blaadjes verschijnen, kunt u ze in de tuin uitplanten. De meeste soorten worden eerst nog verspeend voordat we ze buiten kunnen uitplanten. Met verspenen wordt bedoeld het overzetten van de plantjes in een ander zaai- en stekbakje of potje op een grotere onderlinge afstand, ongeveer 5 cm. Het doel hiervan is het verkrijgen van een sterker wortelgestel.

Tip!

Maak gebruik van een verwarmd kweekkasje, hiermee is eenvoudig een bodemtemperatuur van 20 °C te realiseren en dit komt uw zaaisel zeker ten goede en zal uw kans van slagen doen toenemen.

Bij het verspenen maakt u met een verspeenstokje een gaatje in de aarde. Hierin plant u het plantje en drukt u de aarde vervolgens licht aan. Na enige tijd kunt u de plantjes buiten uitplanten. Voordat u ze van binnen naar buiten zet, dient u een week achtereenvolgens de plantjes wat langer buiten te zetten, zodat ze aan de weersomstandigheden kunnen wennen. Dit proces noemt men afharden.

Buiten zaaien

Teeltplan/Vruchtwisseling

Een goed teeltplan is onontbeerlijk. Om te voorkomen dat de grond uitgeput raakt, moet u elk jaar vruchtwisseling toepassen. Hiermee wordt bedoeld, dat u op een stuk grond elk jaar een ander gewas moet telen. Teelt u namelijk vaak dezelfde groenten achtereenvolgens op dezelfde plaats, dan raakt de grond uitgeput. Om te weten waar u vorig jaar welke groenten geteeld heeft, kunt u het beste er een notitie van maken. Dit noemen we een teeltplan. Nadat u uw keuze heeft bepaald, moet u de geselecteerde groenten in vier groepen verdelen.

Onderstaande groepen dient u steeds wisselend te zaaien.

1. **BLADGROENTEN**

Zoals sla, spinazie, kool en andere groenten, waarvan de bladeren worden gegeten, maar ook bloemkool, knolselderij en prei.

2. **WORTELGROENTEN**

Zoals bieten, wortelen, koolrapen en andere groenten, waarvan de wortels worden gegeten, ook aardappelen.

3. **PEULVRUCHTEN**

Zoals bonen, capucijners, erwten en peulen.

4. **VRUCHTGROENTEN**

Zoals komkommers, tomaten, augurken en pompoenen.

Grondbewerking

Voordat we gaan zaaien moeten we eerst voor goede grond zorgen. De grond is goed als deze luchtig en niet vochtig is. Het overtollige water moet snel kunnen afvloeien. De grond moet een steek van een spade diep (25 à 30 cm) worden omgespit. Tegelijkertijd met het ompspitten, kunt u de grond lossen maken. Zandgrond mengt u met tuinturf, bladaarde of organische mest. Voor kleigronden kunt u het beste tuinturf nemen.

Kleigrond dient u bij voorkeur voor de winter om te spitten, zandgronden erna. Bij het zaaien buiten kunnen we onderscheid maken tussen het zaaien onder glas of in de vollegrond.

Zaaien onder glas (niet verwarmd / onder 'koud' glas)

Met "onder glas" bedoelen we:

- een kist met een glasplaat (platte bak)
- een onverwarmde hobbykas
- een plastic kweektunnel

Meestal zaaien we onder glas breedwerpig om daarna direct te oogsten of uit te planten (zie tevens onder: Zaaien in de vollegrond.). Warmteminnende gewassen zoals komkommer, meloenen, paprika's, tomaten, etc. adviseren wij niet onder koud glas te zaaien. De temperatuurschommelingen tussen dag en nacht kunnen te sterk schommelen. Als overdag het zonnetje schijnt, is het snel 30 graden, terwijl 's avonds de temperatuur kan dalen tot onder de 10 graden. Warmteminnende gewassen bij voorkeur binnen zaaien, zij van constante warmte. Binnen heeft u zelf de temperatuur in de hand. Zie voorgaande hoofdstuk 'binnenzaaien'.

Zaaien in de vollegrond

Op een zaaibed

Een zaaibed heeft meestal kleinere afmetingen. Bijvoorbeeld 1 x 1 meter.

U strooit de zaden zo gelijk mogelijk uit. Dit noemt men breedwerpig zaaien. Na opkomst plant u de plantjes uit op hun uiteindelijke plaats van bestemming. Op de verpakking staat aangegeven op welke afstanden dit het beste kan gebeuren. Met de vermelding 40 x 30 cm wordt bedoeld: een afstand tussen 2 rijen van 40 cm, en een afstand tussen 2 plantjes van 30 cm.

Direct ter plaatse

Dit kan op twee manieren, namelijk breedwerpig of op regels. Met een uitzaai op regels wordt bedoeld dat u de zaden in een van te voren getrokken geultje uitstrooit.

Voor de uitzaai ter plaatse gelden de volgende vuistregels:

- Fijn zaad erg ondiep zaaien of zelfs gewoon boven op de grond.
- Grover zaad iets dieper, maar nooit dieper dan 1 à 2 cm.

Bij uitzaai onder glas of vollegrond dient u de grond altijd licht aan te drukken, bijvoorbeeld met de achterkant van een spade, zodat u altijd een gesloten zaaibed heeft. Ook een voorzichtige watergift met een gieter is onmisbaar.

Als er te veel plantjes bij elkaar staan, moet u deze uitdunnen. Dat wil zeggen dat u er een aantal plantjes tussen uit trekt. Deze plantjes kunt u eventueel daarna opnieuw op de gewenste afstand uitplanten.

Als het zaad niet kiemt

Was het weer misschien niet gunstig?

Slechte weersomstandigheden kan de tuinier omzeilen door het zaaibed met plastic, vezelvlies of folietunnels af te dekken. Nog beter is het natuurlijk om dit materiaal al twee weken voor het zaaien over het bed aan te brengen, zodat de grond al wat op temperatuur kan komen. Want koude en natte grond hebben vaak tot gevolg dat het zaad verrot.

Heeft u de juiste zaaiperiode gekozen?

Als er op het zakje 'voorjaar' als zaaitijdstip staat, dan wordt er gewoonlijk niet de kalendertijd mee bedoeld, maar het voorjaarsweer. Als u in maastricht woont, kunt u dan ook eerder zaaien dan uw collega in Pieterburen.

Werd de juiste zaaidiepte in acht genomen?

Het meeste zaad kiemt het beste bij een dunne bedekking met grond; maximaal twee tot drie maal de dikte van het zaad. Te diep gezaaid zaad en dichtgeslagen grond belemmeren een onvoldoende kieming. Het zaad ontbreekt het dan aan het benodigde licht en aan lucht.

Had het zaad voldoende vocht om op te nemen?

Ook de droge grond is slecht voor het zaad. Als het lang niet geregend heeft, moet er voor en na het zaaien, totdat de kiemplantjes goed opkomen, worden gesproeid. Voorzichtig sproeien, anders spoelt het zaad weg!

Zijn dieren de boosdoeners?

Ook dieren kunnen de tuinier behoorlijk dwarszitten. Vogels, slakken en muizen zijn gek op de lekkere zaadjes en boterzachte kiemblaadjes. Met afschikmiddelen, biervallen en muizenvallen worden deze ongewenste gasten bestreden.

Heeft het zaad al wel lang genoeg gelegen?

Ja, ook het ongeduld speelt de hobbytuinder vaak parten. Vergewis u er eerst van, voordat u de hark ter hand neemt om het bed een andere bestemming te geven, of het zaad al voldoende tijd gehad heeft om te kiemen. Onze tabel kan u daarbij helpen.

Benodigde kiemtijd buiten:

Soort groente	aantal dagen *	soort groente	Aantal dagen*
augurken	9	rode bieten	13
bloemkool	8	rode kool	8
boerenkool	8	selderij	8
broccoli	8	slabonen	14
erwten	10	snijbonen	14
kalebassen	7	spruiten	8
koolrabi	7	suikermaïs	9
kropsla	7	tuinbonen	21
spinazie	10	uien	14
peterselie	30	witlof	9
radijs	6	wortelen	16
rammenas	6	zomerspinazie	10

* Deze opgaven zijn gemiddelden, uitgaande van optimale bodemomstandigheden en prima zaadgoed.

ZAAITIPS

1. Zaai niet te dik.

Vooraf bij fijne zaden, zoals kropsla, wortelen en kool gebeurt dit nogal eens. Er komen dan te veel plantjes op, waardoor er veel dunwerk moet worden verricht om de plantjes genoeg ruimte te geven om te groeien.

2. Zaai niet te veel ineens.

Dit geldt vooral voor spinazie, tuinkers en sla. Om een al te grote oogst ineens te voorkomen, is ons advies om sla en spinazie met tussenpozen van twee of drie weken te zaaien. Per keer een paar meter, zodat u gedurende een veel langere periode van deze producten kunt genieten.

3. Geef tijdig water.

Goed water geven: de bovenste grondlaag, tot ongeveer 20 cm diep, moet redelijk vochtig blijven. In die laag speelt zich namelijk het grootste deel van het ondergrondse plantenleven af.

4. Volg altijd het zaaiadvies.

Onze zaaiadviezen gelden, tenzij anders staat aangegeven, voor de teelt buiten. Op onze verpakkingen vindt u ook een uitgebreid zaaiadvies.

5. Probeer eens een F1 hybride.

Om een zo goed mogelijk gewas te krijgen zaaien professionele tuinders F1-hybriden. Een hybride (bastard) is het product van de kruising van verschillende rassen van een bepaald soort. F is een afkorting van het Latijns 'filius', dat zoon betekent. De 1 staat voor de eerste nakomelingen uit een kruising. Om een F1-gewas te krijgen, teelt de kweker vaak twee stammen die uitblinken door goede eigenschappen. Beide "ouder-stammen" worden aan het eind van de teeltcyclus met elkaar gekruist. Zo worden de beste eigenschappen van twee ouders samengebracht in een nieuwe plant, de F1.

De voordelen rechtvaardigen zonder meer de hogere prijs van dit speciaal ontwikkelde zaad. Vrijwel iedere beroepstuinder gebruikt tegenwoordig F1 hybride zaad en ook de hobbytuinder kan hiervan mee profiteren.

De voordelen bij bloemen en groenten:

- Een vaak vroegere bloeitijd.
- Grotere en stevigere bloemen.
- Langere bloeiperiode.
- Beter bestand tegen slecht weer.
- Hogere resistentie, d.w.z. weestand tegen ziektes.
- Hogere opbrengst.
- Hogere kwaliteit.
- Uniformiteit in opkomst en groei.

6. Pillenzaad

Bij de gewassen andijvie, kropsla, prei en wortelen was het tot nu toe gebruikelijk om na de opkomst van het gewas te dunnen of te verspenen. Dit moest gebeuren om een goede, gezonde en stevige plant te krijgen. Dunt of verspeent men de kiemplantjes niet, dan krijgt men lange, slappe plantjes, die bovendien vatbaarder zijn voor ziektes en plagen. Hiervoor zijn gepilleerde zaden ontwikkeld, de zogenaamde zaadpil. De professionele tuinders maken hier veel gebruik van. Het gebruik van pillenzaad is ook voor de hobbytuinder interessant, omdat men niet meer hoeft te dunnen of te verspenen. Een ander voordeel van het gebruik van pillenzaad is de zichtbaarheid. Door de lichtbeige omhulling is het reeds gezaaide zaad ten alle tijden uitstekend zichtbaar en heeft men dus een goed overzicht op de voortgang van het zaaierwerk. Andijvie, prei en kropsla worden onder glas in perspotjes gezaaid, terwijl wortelen direct ter plaatse in de vollegrond op eindafstand worden gezaaid.

Voor een goed resultaat moet men enkele regels in acht nemen:

- zaai niet dieper dan 1 cm
- zorg voor een rulle, vochtige grond
- pas op voor het dichtslaan van de grond, d.m.v. grote hoeveelheden regen in één keer

TUINDERSJARGON

De professionele tuinders gebruiken vaktaal. Onderstaand een overzicht van de veel gebruikte woorden met de verklaring.

Wit of echte meeldauw	: schimmelziekte bij planten
Dieven	: het verwijderen van jonge zijscheuten in de bladoksel
Schieten	: de plant vormt bloeistengels en is eigenlijk niet meer geschikt voor consumptie
Resistent	: niet vatbaar voor bepaalde plantenziekten of virussen
Raam/éénruiter	: glas op de broeibak, afmeting 80 x 150 cm
Pollen	: het bij elkaar leggen van zaden in groepjes
Weeuwenteelt	: het in de herfst zaaien van koolsoorten onder 'koud' glas en in het vroege voorjaar uitplanten
Fysio	: één bepaald type schimmel of virus
Smet	: een schimmelaantasting
Tolerant	: het vermogen van de plant om een bepaalde ziekte te verdragen

BLOEMZADEN

Algemene Zaai-Instructie

Eénjarige bloemen

Vanaf half april-eind mei buiten, direct ter plaatse zaaien of op zaai-bed later uitplanten. Maart-april onder glas in zaai-bakje, breedwerpig zaaien en vanaf begin mei uitplanten.

Vervroegde teelt, van bijvoorbeeld Begonia, Vlijtig Liesje, Ageratum, Lobelia, Salvia, Petunia en Geranium zaait men in januari-maart in zaai-kistje bij circa 20 °C binnenshuis of in een verwarmde hobbykas. De zaai-grond mag niet te droog zijn, maar ook zeker niet te nat. Met een plantenspuit kan de grond geleidelijk aan vochtig gemaakt worden. Nadat de grond goed is aangedrukt en vlak gestreken, kan het zaad over de bak worden verdeeld. Heel fijn zaad wordt niet met grond afgedekt (zgn. lichtkiemers), maar nogmaals met de plantenspuit vochtig gemaakt. Het zaad ligt dan goed vast. Wat grover zaad dekken we wel met een heel dun laagje scherpzand af. Dan gaat de plastic kap of glasplaat op het zaai-kistje. Tijdens het kiemproces moet de grond vochtig blijven. Zodra de jonge plantjes opkomen, zetten we de kap, of glasplaat, op een kiertje open. Na een weekje mag de kap er helemaal af. De plantjes zullen dan al dicht tegen elkaar groeien. Pas als ze elkaar in hun groei gaan belemmeren, worden ze 'verspeend'. Dat betekent dat ze verder uit elkaar worden gezet, verdeeld over meer bakken of door elk plantje in een eigen kweekbakje te zetten. Als de jonge plantjes wat groter zijn, goed in het blad en stevig van stengel, kunnen ze definitief naar buiten. Maar ze moeten in de laatste dagen, voordat ze definitief naar buiten gaan, eerst nog aan de buitentemperatuur wennen. Zet ze daarom gedurende die laatste dagen overdag buiten en haal ze 's avonds, voordat het gaat afkoelen, weer in huis. Uitvoerige aanwijzingen vindt u op de verpakking.

Droogbloemen en klimplanten

Algemene zaai-instructie: zie onder éénjarige bloemen. Uitvoerige aanwijzingen vindt u op de verpakking.

Tweejarige en meerjarige planten

Algemene zaai-instructie: vanaf juni tot augustus buiten op zaai-bed en in oktober-november op de plaats van bestemming uitplanten. Bloeitijd: in het volgende voorjaar en zomer.

KRUIDEN

Zeer verse tuinkruiden kunnen goed worden diepgevroren. Na wassen en uitlekken, de kruiden hakken of snijden. Door de kruiden in een ijs-laasje met vakverdeling in te vriezen, verkrijgt u kleine porties die voldoende zijn voor één keer. Zijn de blokjes éénmaal bevroren, dan pas verpakken in een plastic zak of doos met zo weinig mogelijk lucht. Eénmaal ontdooide kruiden niet opnieuw invriezen.

Voor aanwijzingen en gebruiksdoeleinden zie achterzijde verpakkingen.

ZAAITIPS

1. Een mini kruidentuin

Houd een stukje grond vrij voor een mini kruidentuin. Natuurfrisse kruiden zijn makkelijk en gezond. Verschillende soorten laten zich zeer decoratief in de bloemenborder verwerken.

2. Ook voor kinderen kan zaaien een erg leuke hobby zijn

Het is leerzaam. Ze kunnen met hun eigen ogen zien hoe de natuur haar werk doet. Ze vinden het spannend en zullen met hun plantjes gaan meelevén.

VEEL ZAAIPLEZIER

